

DET GRØNNE BLAD

Frugt & Bær

Indhold

- 3 Valnød & Hasselnød
- 4 Kvæde & Morbær
- 5 Mispel & Paradisæble
- 6 Blåbær
- 7 Tranebær & Tyttebær
- 8 Hindbær
- 9 Brombær & Taybær
- 10 Jordbær
- 11 Rabarber
- 12 Ribs
- 13 Solbær & Stikkelsbær
- 14 Æble
- 18 Kirsebær
- 19 Blomme & Mirabel
- 20 Pære

Forsidefoto: Stort foto:
Flemming Houmann ApS
Små fotos:
Flemming Houmann ApS
Fonnesbech Foto

Foto: (A.O.) Anemette Olesen
(F.F.) Fonnesbech Foto
(FL.H) Flemming Houmann ApS
(L.B.) Lotte Bjarke
(L.G.) Lars Gejl / BioFoto
(P.B.A.) Per Boisen-Andersen
(P.P.H.) Plant Publicity Holland
(W.B.) Wermund Bendtsen

Bagsidefoto: (W.B.) Wermund Bendtsen

Tekst: Lotte Bjarke

Layout & tryk: Grafisk Produktion Odense

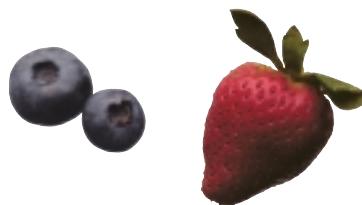
DET GRØNNE BLAD

Der er mange gode grunde til at dyrke frugt og bær i haven. Den bedste er, at hjemmedyrket frugt smager uforligneligt godt. Men det er næsten lige så vigtigt, at mange frugttræer og bærbuske er dekorative, skulpturelle og spændende planter at dyrke. De giver ikke alene frugt og bær til lækkermunde. De giver også et overmål af blomsterglæde i foråret, festlige farver med løv og frugter i sensommeren og ly, læ og føde til havens småfugle.

Fuglene gør et lille indhug i frugterne, men som regel er der nok til alle, og fuglene siger tak for mad ved at tage sig kærligt af en god del af de skadelige insekter, der sværmer i haven. Det er en god ide at sætte en fuglekasse op i frugttræet for at holde medhjælperne til.

Verdens bedste frugt

Udvalget af frugtsorter er omfattende og rummer noget for enhver smag. I havecentre og planteskoler finder du et stort sortiment og svar på alle dine spørgsmål.

Det er nemlig ikke nok at lade smagen råde, når man vælger de sorter, man vil dyrke i haven. Dyrkningsforholdene skal svare til plantens behov, og samtidig er det en god ide at gå efter de sorter, der giver færrest problemer med sygdomme og skadedyr. Det er værd at afprøve nogle af de nyeste sorter af for eksempel æble, selv om det er de gamle kendinge, man har øverst på ønskesedlen. Mange af de nye sorter giver lækre æbler og færre problemer med kedelige skadevoldere.

Frugt og bær til haven er velkendte arter som æbler og pære, solbær og ribs. Men det er også anderledes og mere spændende planter som morbær, mispel og tranebær. Find dem alle sammen på inspirationskatalogets sider og i havecentre og planteskoler over hele landet.

Go' fornøjelse og velbekomme

(FL.H.)

Valnød

Juglans regia, er et stort, stateligt og smukt træ med en langsom vækst. Et fuldvoksnet træ er 20-25 meter højt og fylder meget i en almindelig villahave, men til gengæld er udbyttet af lækre valnødder stort og dejligt. Så er der plads, er der ingen tvivl om, at det er en god ide at plante valnød.

Det kræver tålmodighed at vente på, at valnøddetræet kommer i bæring, men med de nye, podede sorter går der trods alt kun seks-syv år, før de første valnødder kan nydes. Et udvokset træ kan i gode somre give 100 kg nødder.

De nyeste sorter bliver ikke helt så store træer som de gammelkendte og kan derfor anbefales til mindre haver.

(F.F.)

Dyrkning

Valnød er på sin nordgrænse i Danmark og udvikler sig derfor bedst på en lidt beskyttet vokseplads med gode læforhold. Jorden skal være dybmuldet, så den holder godt på vandet, og må gerne være kalkholdig. Valnød har smukke blanke blade og en tæt krone, der ikke leverer meget lys til beplantning neden under. Tænk på det, når træet plantes.

Valnød hører til bløderne og må derfor kun beskæres i vækstsæsonen, mens træet har blade.

Træet bør kun beskæres, hvis det er absolut nødvendigt.

Efter høst

Når valnødderne er høstjenlige, falder de ned af sig selv. De fleste falder ud af den saftige grønne skal. De, der ikke gør, må befris for skallen. Et arbejde, der giver sorte fingre, for skallen indeholder stærke farvestoffer. Det er nemmest at få nødden ud af den grønne skal, hvis den lægges lunt til tørre ved 20-25 grader et par dage.

Derefter kan nødderne knækkes og spises med det samme. Men de kan også tørres og gemmes til senere brug. Tørringen er vigtig, for den forhindrer svampeangreb i nødderne.

Læg dem varmt ved 20-25 grader i nogle uger og opbevar dem køligt ved 2-4 grader efter tørringen, så nøddekernelen ikke tørrer ud. Kun hele, ubeskadigede nødder bør gemmes.

Hassel

Corylus avellana, er en af havens tidligste forårsbebudere. De lysegrønne rakler springer ud i februar eller marts med løfter om en god nøddehøst til efteråret.

Hassel er fremmedbestøver, så det kræver to forskellige sorter at få et godt nøddeudbytte. Der må ikke være mere end 30-40 meter til den næste busk, men kniber det med pladsen til to buske, er det muligt at plante to sorter i samme plantehul.

(FL.H.)

Dyrkning

Nøddebusken er en tæt, frodig busk, der trives godt på god havejord under gode læforhold. Hassel stammer fra de lyse løvskove på vore breddegrader og er derfor særdeles hårdfør og meget nem at dyrke.

Det er vigtigt at sikre en god forgrening fra starten for at få så stort udbytte som muligt. Derfor skæres de kraftige skud 1/3 tilbage i de første år efter plantning.

Hassel er fra naturens hånd en bred, rigt forgrenet busk, men den kan også stammes op til et lille, en- eller flerstammet træ.

Efterhånden som busken vokser til, bliver årlig udtynding nødvendig for at sikre stadig foryngelse og for at bevare en rimelig størrelse på planten. Klip grene, der skal fjernes, af ved basis, det giver den smukkeste busk på længere sigt. Hassel tåler ganske hårdhændet behandling med beskæreredskaberne og kan sagtens bruges som et levende hegn eller hæk.

Høst

Langt de fleste år giver hassel et godt nøddeudbytte, men det kan være svært at finde de små nødder, når de falder ned i beplantningen under busken. Læg en dug eller et lagen ud, når de første nødder falder, og ryst busken let. De modne nødder falder ned på stoffet og er lige til at samle sammen.

Friske hasselnødder er en delikatess, men nødderne kan gemmes til senere, hvis de, befriet for haserne, opbevares tørt og køligt.

Sorter

Der er mange hasselsorter på markedet, men til havebrug skal man altid vælge de storfrugtede sorter, der giver langt det største udbytte.

'Lambert Filbert', 'Nottingham Prolific' og 'Lang tidlig Zellernød' er gode bud på hasselsorter til havebrug.

'Rød Zellernød' giver ikke så mange nødder, som de øvrige sorter, men er en meget dekorativ busk i prydhaven, hvor det røde løv og de røde nødder er en smuk kontrast til grønne vækster.

(A.O.)

Kvæde

Cydonia oblonga, er et spændende, smukt og skulpturelt træ, der kan minde om et pæretræ i opbygningen. Det blomstrer i juni med dejlige, store hvide eller rosa blomster. Blomsterne er selvbestøvende, og frugterne er et kapitel for sig selv. De er æble- eller pæreformede afhængigt af sorten, dunede og citrongule ved modenhed og uindtageligt hårde. Kvæder kan ikke spises fra busken, men de kan koges til den fineste gele eller marmelade. Frugterne dufter behageligt aromatisk. Et fad med kvæder i stuen spreder en dejlig stemning.

(P.P.H.)

Dyrkning

Det er let at dyrke kvæde, der er fuldt hårdfør på vore breddegrader. En lun, beskyttet vokseplads giver den bedste frugtudvikling, men kvæde trives glimrende på almindelig god havejord i de fleste haver, hvor den begynder at bære frugt tre-fire år efter plantning.

Kvæder i køkkenet

Kvæder kan ikke spises rå og skal koge i næsten en time, før de er møre. Til gengæld er det en af de mest pektinholdige frugter, der findes, så saften stivner til gele uden problemer.

Kvædebrød er en gammel delikatess fremstillet af kogt kvædemos, der tørres på sukkerstrøet papir gennem otte dage og siden spises som konfekt.

(P.P.H.)

(L.G.)

Morbær

Morus nigra, er et specielt træ, der ikke er særligt udbredt i Danmark. Men det kan sagtens dyrkes og er ganske hårdført i hvert fald i lune egne af landet. I kølige somre, når frugterne næppe er modne, men til gengæld er de blandt de mest delikate, de år de kan høstes i august-september. Morbær ligner store brombær. De er 2-3 cm lange og har en dyb, sort-rød farve og en sød og spændende, krydret smag. De egner sig fortrinligt til syltetøj og marmelade men kan også nydes direkte fra træet. Træet kan blive omkring 10 meter højt. Det har gerne flere stammer fra grunden og en bred kroneopbygning. Løvspring falder sent, så risikoen for frostskafer er minimal, og blomstringen finder sted i maj. Bladene er store og hjerteformede og blomsterne ret uanselige.

Dyrkning

Morbær bør plantes på en lun og beskyttet vokseplads så vidt muligt på en let, muldrig jord.

Beskæring

Morbær hører til de såkaldte blødere, der kun må beskæres, mens der er blade på træet. Ellers har såret svært ved at lukke. Beskær så vidt muligt kun træet, når det er absolut nødvendigt. Det udvikler sig smukkeste uden indgreb i den naturlige vækstform.

Paradisæble

Malus, er både til pynt og nytte. Måske mest det første, men de fine små æbler kan også koges til en fantastisk gele takket være deres høje pektinindhold. De fleste vil finde de små æbler for bitre at spise direkte fra træet.

Paradisæble er et velformet lille træ, der egner sig godt i mindre haver. Det blomstrer overvældende med hvide eller rosa blomster i maj og tiltrækker sig igen al opmærksomhed, når et mylder af farverige frugter modner i september. Der er rigelig frugt til både fugle og mennesker på paradisæbletræet.

(A.O.)

Dyrkning

Paradisæble er nem at dyrke hvor som helst. Men plant træerne, så de kan nydes i deres fulde pragt fra husets vinduer. De er en helt naturlig del af prydhavens beplantning. Træerne udvikler sig smukt i sig selv og stiller ikke krav til anden beskæring end lejlighedsvis udtynning og fjernelse af døde grene.

(A.O.)

De bedste sorter

Der findes et væld af smukke paradisæblesorter men nogle egner sig bedre til husholdningsbrug end andre. Det gælder først og fremmest om at vælge de storfrugtede typer.

'Hyslop' har meget store, orangerøde frugter med røde kinder i solsiden. Blomsterne er hvide.

'Dolgo' har store, rød-gule frugter, der modner allerede i august. Blomsterne er hvide.

'Gorgeous' har mellemstore, skinnende røde frugter, der bliver siddende langt hen på efteråret. Blomsterne er rosa i knopstadiet og hvide i udspring.

'Brandkjaer' har røde frugter på størrelse med små kirsebær, der bliver siddende på træet til hen i november. Blomsterne er rent hvide.

Mispel

Mespilus germanica, er et spændende og dekorativt træ, der fortjener større udbredelse i danske haver. Det bliver et pænt lille træ, 3-4 meter højt, så det passer godt til havebrug. Det blomstrer med store, elegante, hvide blomster i juni og sætter villigt sine særprægede frugter, der modner i september. Løvet får fine høstfarver.

Frugterne er gulbrune, 2-4 cm i diameter og åbne med løjnefaldende bægerblade i den ene ende. De er meget dekorative og velegnede til syltetøj og gele, når frosten har blødgjort dem og taget kanten af den snerpende smag.

Dyrkning

Mispel er både robust og hårdfør i danske haver og volder ikke problemer med dyrkningen. Træet udvikler sig bedst i fuld sol men trives også på mere skyggefulde steder. Det udvikler sig pænt uden beskæring men tåler indgreb med saks og sav, hvis det er nødvendigt.

(P.B.A.)

(F.F.)

Lækkerier i surbundsbedet

Vækstbetingelserne i et surbundsbed er specielle, fordi jorden ikke indeholder kalk og samtidig er let og porøs og også gerne fugtig. Et surbundsbed skabes ofte for at dyrke Rhododendron, men der kan være andre gode grunde til at etablere et surbundsbed. Dejlige bærplanter som blåbær, tyttebær og tranebær stiller nemlig de samme krav til vækstbetingelserne som Rhododendron.

Jorden skal være sur, fri for kalk og bestå af ubehandlet, grov sphagnum. De forhold findes i det etablerede surbundsbed, hvor bærplanterne kan kombineres med prydbuskene med stort held. De klæder hinanden godt. Men der kan selvfølgelig også skabes et surbundsbed specielt til bærplanter i forbindelse med en frugthave eller andre steder i prydhaven. Bedet behøver ikke være særligt stort. Det vigtigste er at bærplanterne plantes i fuld sol, for at bærrerne kan udvikle sig godt.

(A.O.)

(P.P.H.)

Blåbær

Vaccinium corymbosum, er en nær slægtning til de blåbærplanter, der vokser hist og her i skovene. Men den adskiller sig fra disse ved at udvikle sig til en egentlig busk på størrelse med en solbærbusk. En smuk busk vel at mærke, der diverterer med fine krukkeformede, hvide blomster i forsommeren, delikate blå bær i sensommeren og et festfyrværkeri af høstfarver i løvet, når vinteren står for døren. Blåbær smager godt, som de er, i tærter, syltetøj og mange andre sammenhænge.

Dyrkning

Det er vigtigt at plante to forskellige blåbærsorter for at få et godt udbytte. Planterne giver gode, store bær med fin aroma og bestøver gensidigt hinanden godt. Fuglene elsker blåbær endnu mere end haveejeren, så det kan være nødvendigt at netdække buskene i modningsperioden.

(L.G.)

Tranebær

Vaccinium macrocarpum, er en storfrugtet amerikansk art, der kan dyrkes på vore breddegrader. Det er en stedsegrøn, krybende plante med rødbrune blade om vinteren og skinnende grønne blade om sommeren. Ved gode vækstforhold kan den danne et tæt grønt tæppe, hvorfra de fine rosa blomster rejser sig elegant i blomstringstiden, og de kirsebærstore, røde frugter ligger som perler, når de modner. En meget dekorativ plante til haven, der oven i købet giver bær til herligt syltetøj. Bærrene er bitre at spise direkte fra planterne.

Dyrkning

Tranebær er en sumpplante, der ikke alene kræver surbundsforhold men også meget fugtig jord. For eksempel kan den dyrkes i klynerne omkring havebassinet. Der vil den stortrives. Tranebær er hårdfør ned til -18 grader men tåler ikke udtørring.

(A.O.)

Tyttebær

Vaccinium vitis-idaea, er alletiders bunddækkeplante i surbundsbedet, hvor få planter hurtigt kan danne et tæt tæppe, der holder ukrudtet nede. Planterne bliver 10-30 cm høje.

Tyttebærplanten er smuk med blanke, stedsegrønne blade og fine rød-hvide blomsterkrukker flere gange i sommerens løb. Det tidligste flor når at udvikle skinnende lakrøde tyttebær, der bliver til fantastisk syltetøj. De friske bær smager til gengæld bittert.

Dyrkning

Under surbundsforhold er det let at dyrke tyttebær, blot jorden holdes jævnt fugtig. Vand grundigt før plantning og i tørre perioder. Tyttebær plantes med 25-30 cm mellem planterne.

Det er nødvendigt at plante to forskellige sorter for at få et godt udbytte. 'Koralle' og 'Red Pearl' er gode sorter.

(A.O.)

Luksusbær i overflod

Hindbær, brombær og taybær hører til havens bedste lækkerier. Spist fuldmodne under en slentretur i haven, på en festlig og smagfuld desserttallerken eller kogt til pragtfuldt syltetøj, der smager af sol og sommer, når vinteren hviler over haven.

Hindbær

Rubus idaeus, er røde og smager så fuglene synger – friskt, sødt og en lille smule parfumeret. De skal nydes, mens de er helt friske, og derfor er det så godt at dyrke hindbær i haven.

Det lønner sig at købe nye, sundhedskontrollerede planter i havecentret, da ældre planter kan være bærere af en besværlig virus sygdom. Hindbærplantens skud er to-årige og bliver omkring en meter høje.

Beskæring

Både hindbær, brombær og de mere sjældne taybær bærer frugt på andet års skud. Derfor er det vigtigt, at de skud, der har båret frugt, skæres af ved grunden umiddelbart efter høst. Det giver plads til de nye skud, der bærer frugt næste år.

(FL.H.)

Dyrkning

Hindbær trives godt på god, muldrig havejord. De plantes et solrigt sted med 50-60 cm mellem planterne og bør vandes grundigt i den første tid efter plantningen. I tørre perioder kan vanding være nødvendig.

Efter beskæringen myldrer mange nye skud frem. Begræns antallet til 10-15 skud pr. meter. Det giver god frugtudvikling og letter plukkearbejdet.

Det er en fordel at binde de nye skud op med det samme. Så knækker de ikke i vinterens løb, eller når de tynges af frugt den næste sommer.

Det nemmeste er at udspænde et par tråde på hver side af rækken og binde skuddene til trådene skiftevis til den ene og den anden side.

(FL.H.)

(A.O.)

Hindbær under kontrol

De lækre bær er nemme at dyrke og vokser hurtigt til. Det kan endog være nødvendigt at holde dem lidt i ave, men det er ikke noget stort arbejde. Hindbærrene kan dyrkes i bede med græs imellem. Når græsset slås, kommer udløberne ikke videre, og planterne bliver i bedet, hvor de hører til.

Lang sæson

Hindbær er et af de bær, der altid modner, mens sommerferien nydes. Derfor er det en god ide at plante flere forskellige sorter, der ikke modner samtidig. Det giver en dejlig lang sæson.

'Autumn Bliss' er en ny hindbærssort, der modner sent på sommeren. Sorten adskiller sig fra de andre hindbærssorter ved at bære på årsskuddene. Derfor er bærrene først modne, når ferien er forbi.

Den egenskab betyder samtidig, at beskæringsarbejdet adskiller sig fra andre hindbærssorter. Efter høst fjernes alle skud ved jordoverfladen. De nye, der kommer frem, bærer frugt næste år. De udtyndes til 10-15 skud pr. meter men behøver ikke opbinding.

Sortens vækstrytme betyder samtidig, at der sjældent opleves problemer med de gængse hindbærelskende skadedyr. Den anderledes vækstrytme snyder simpelthen skadedyrene.

Gule hindbær

'Fallgold' er en hindbærssort, der ligesom 'Autumn Bliss' bærer på årsskuddene, og derfor modner sine bær sent på sæsonen. Bærrene smager dejligt og overrasker med en smuk, gul farve.

(A.O.)

Brombær

Rubus fruticosus, vokser vildt i de danske skove men kan også dyrkes hjemme i haven. Det er en god ide, hvis man holder af brombær. Der findes nemlig gode, storfrugtede og tornfri sorter, der letter det ellers så besværlige plukkearbejde ikke så lidt.

Brombær er sortrøde, delikate bær, der modner sidst på sommeren. Rankerne er to-årige og kan blive flere meter lange. De smukke, sart rosa blomster pryder planten i juni-juli.

Dyrkning

Brombær trives godt på almindelig havejord på en vokseplads med sol eller halvskygge.

Brombær er meget velegnede til espaliering. Det ser smukt ud og det holder styr på de lange ranker. Med de nye tornfri sorter går opbindingsarbejdet som en leg. Espalieret dækker godt for en grim mur eller et gammelt hegn men kan også placeres fritstående og danne en grøn mur i haven. Høstarbejdet lettes betydeligt, når brombær espalieres. Armeringsnet er meget velegnet til espaliering af brombær.

Brombær uden torne

'Thornfree' giver et stort udbytte af faste, ret syrlige bær, der egner sig godt til syltetøj.

'Loch Ness' giver et stort udbytte af lækre bær, der modner allerede i august.

'Thornless Evergreen' er en smuk, stedsegrøn plante med fligede blade og fine bær.

(P.P.H.)

(A.O.)

Taybær

Rubus-hybrid, er en krydsning mellem hindbær og brombær. Bærrene er store og flotte – helt op til 4 cm lange – med en dejlig, aromatisk smag af skovhindbær. Farven er purpurrød som de fineste hindbær. Et oplagt dessertbær.

Taybær modner over en lang periode fra midt på sommeren.

Dyrkning

Taybær er nem at dyrke og hårdfør under danske forhold. Planten får lange to-årige ranker lige som brombær og beskæres og bindes op på samme vis.

(F.F.)

(F.F.)

Jordbær

Fragaria ananassa, er smagen af sommer. Det er en fornøjelig hobby at dyrke sine egne jordbær. Planterne er nøjsomme og giver et stort udbytte blot nogle enkelte tommelfingerregler følges. Til gengæld smager de hjemmedyrkede bær fantastisk. Dels fordi man kan vælge at dyrke den sort, man selv synes allerbedst om. Dels fordi jordbærerne kan høstes umiddelbart før, de skal nydes. De friskeste jordbær er altid de lækreste. Det er en gylden regel, at jordbær aldrig må komme i køleskabet. Det ødelægger smagen.

Skyl altid bærerne med bægerbladet på, ellers kommer der vand i bærret, og det går også ud over smagen.

Jordbær på mange måder

Dyrk jordbær på rad og række

Jordbærbedet med 30-40 cm mellem planterne og 70-80 cm mellem rækkerne er den traditionelle måde at dyrke jordbær på. Den giver god overskuelighed og godt udbytte og samtidig mulighed for netdækning, hvis fuglene bliver for nærgående.

Dyrk jordbær i altankassen

Jordbær er en køn plante og nøjsom plante, der trives fint i altankassen. Den pynter sommeren igennem med søde blomster, kønt løv og lækre bær som en sidegevinst.

Dyrk jordbær i krukker

Jordbær klæder mange forskellige krukker, ikke mindst de specielle jordbærkrukker, der giver plads til mange planter i en krukke. De tilplantede krukker pryder terrassen og samtidig giver de godt med flotte bær, der er lette at plukke og ikke tilsmudses af jord.

Dyrk jordbær som bunddække

Jordbærplanter er effektive bunddækkeplanter takket være deres lange udløbere. De kan hurtigt dække jorden med et grønt tæppe, der ikke lever ukrudtet mange chancer. Udbyttet bliver mindre, men jordbærbunden er allertidens jagtmark for jordbærglade unger. Immerbær, der er en skovjordbærtype giver små, fine bær gennem hele sommeren og egner sig derfor specielt godt til bunddække.

Dyrkning

Jordbær danner de blomsteranlæg, der bliver til jordbær det følgende år allerede i august. Derfor er det en god ide at plante jordbær tidligt på året. Jordbær, der plantes i begyndelsen af juli, giver et godt udbytte allerede det kommende år.

Jordbær må aldrig plantes, hvor der tidligere har været dyrket jordbær. Det giver for stor risiko for infektion med jordbærsygdomme. For at minimere risikoen for plantesygdomme, er det en god ide at købe nye, sundhedskontrollerede jordbærplanter i planteskole eller havecenter.

Jordbærplanterne plantes, så hjerteskuddet er i jordoverfladen. Alle udløbere klippes af.

Jordbærplanter har et meget lille gødningsbehov på almindelig havejord. Overdreven gødskning sætter gang i bladvæksten på bekostning af blomster- og bærdannelse. Resultatet bliver meget frodige planter og dermed stor risiko for gråskimmelangreb, fordi planterne har svært ved at nå at tørre.

For at undgå at bærerne smudses til, kan jorden under bærerne dækkes med halm. Halmen må først lægges ud, når enhver risiko for nattefrost er overstået. Halmen holder varmen i jorden og udsætter dermed blomsterne for risiko for frostskafer. Umiddelbart efter høst skal halmen fjernes på ny, da den ellers kan give gråskimmel alt for gode vilkår.

(A.O.)

Dejlige smagsoplevelser

Når man dyrker jordbær i haven, kan man skele mest til smagen, når man vælger sorter. Men det er samtidig en god ide at vælge de sunde sorter, der giver færrest problemer med gråskimmel og meldug.

Hvis man vælger flere forskellige sorter, kan man forlænge sæsonen lidt i begge ender.

Sorten 'Ostara' er en såkaldt remonterende sort. Den blomstrer og giver bær sommeren igennem og danner kun få udløbere.

'Zefyr' modner tidligt i sæsonen med flotte røde bær med god smag.

'Korona' modner midt i jordbærsæsonen. Bærrene er store og mørkerøde, og smagen er god.

'Polka' modner midt i sæsonen med bær, der minder meget om 'Senga Sengana'. Planten er betydeligt mere modstandsdygtig mod sygdomme end 'Senga Sengana'.

'Dania' modner sidst i sæsonen med store dybrøde bær, der har en mild og fin jordbærsmag.

(F.F.)

(P.P.H.)

(F.F.)

Rabarber

Rheum rhabarbrum, giver årets første vitamintilskud fra egen have. Allerede i marts maser de nye skud sig op gennem jorden og folder sig ud til imponerende blade.

Det er den røde bladstængel der kan bruges til alskens lækkerier fra køkkenregionen. I rå tilstand er der derimod ikke meget ved rabarber. Dertil er smagen for syrlig.

Rabarber er en imponerende flot staude, der er smuk gennem hele sæsonen.

Bag køkkenhaven dækker den godt for en kompostbunke, men den kan også plantes midt i staudebedet. Rabarber er en god og meget flot krukkeplante.

(F.F.)

Dyrkning

Rabarber er en nøjsom plante, der trives næsten hvor som helst og kræver et minimum af pasning. Muldrig jord og en lun vokseplads fremmer tidligheden, men planten kan dyrkes overalt i haven.

Når den gigantiske blomsterstand viser sig, kan man vælge at nyde den, hvis man har fået rabarber nok for i år. Skal produktionen fortsætte, bør blomsterstilken derimod fjernes.

Den første sæson efter plantning bør man undgå at trække rabarber men derefter kan produktionen fortsætte i hvert fald i 15 år.

Sommer på glas

Det er igen blevet populært at sylte. Og heldigvis for det. Hjemmelavet syltetøj, marmelade, gele, saft og kompot er svært at hamle op med. En enkelt bærbusk giver bær til mange dejlige glas syltetøj og kan passes ind i enhver haveplan. Solbær, ribs og stikkelsbær er alle kønne buske med tidligt løvspring, der har deres berettigelse både i nyttehaven og prydhaven. Bærbuskene kan espalieres, hvis pladsen er trang, og de kan fås som kønne opstammede planter, der egner sig godt omkring terrassen eller endog som krukkeplanter.

(A.O.)

Ribs

Ribes rubrum, bærer hvert år en overflod af smukke, blanke, højrøde bær. Busken er nem og nøjsom at dyrke og kan gro næsten hvor som helst. Espalieret på en nord- eller østvendt væg giver den et flot udbytte. Plant røde ribs i det røde bed. Det giver en fantastisk effekt. Eller plant ribsbuske som en lille hæk i haven. Det deler haven op i rum, og bærrene er nemme at komme til fra flere sider, når plukkearbejdet sættes ind. Busken tåler sagtens klipning.

(FL.H.)

Beskæring

Ribs bør altid beskæres, mens der er løv på busken. Ellers vil den bløde kraftigt. Ribs bærer på ældre grene, men bør årligt forynges, ved at et par af de ældste grene i midten af busken fjernes, så der bliver plads til nye. De ældste grene kendes på, at de har den mørkeste bark. Grenene skæres af ved grunden. Det kan for eksempel ske i forbindelse med plukning. Så kan man sætte sig med grenen på terrassen, nyde vejret og plukke ribs i ro og mag.

(A.O.)

(A.O.)

Arbejdsfordeling

Der er ikke noget så hyggeligt som at sidde godt gemt i en bugnende ribsbusk og fordybe sig fuldt og helt i plukkearbejdet. Alligevel kan arbejdet blive for stort, hvis der er flere buske i haven. Hvis man vælger flere forskellige sorter, kan arbejdet fordeles over en længere periode. De forskellige sorter modner nemlig ikke samtidig.

'Stanza', der er en god, sund sort modner tidligt i sæsonen, mens 'Random', der også er en anbefalelsesværdig sort, modner sent.

'Hvid Hollandsk' er en anderledes ribssort. Ribsene er nemlig ikke røde, som ribs er flest, men derimod lysegule. De lysegule ribs har en mere sød, mild og mindre syrlig smag end de røde og kan spises direkte fra busken. Også på en dessertallerken vækker de begejstring og ser flotte ud.

Solbær

Ribes nigrum, er det mest vitaminrige bær i haven. Og samtidig smager lækkerier med solbær herligt. Derfor er der al mulig grund til at plante solbær. Busken er tilmed nem at dyrke og sætter villigt masser af bær. Den bliver et par meter høj og lige så bred men kan holdes i ave med beskæring, hvis det kniber med pladsen.

Solbær er en rigtig forårsbebuder, der tidligt springer ud med duftende, lysegrønne forårsblade. Busken kan plantes både i nyttehavede og prydhave.

Beskæring

Solbær bærer allerede på årets skud. Derfor risikerer man ikke næste års udbytte, når man går i gang med beskæringen. Busken bør forynges årligt ved at fjerne omkring 1/3 af grenene. Begynd med de ældste grene – det er de mørkeste - og dem der ligger hen ad jorden.

Solbær må lige som ribs kun beskæres, mens der er blade på busken. Beskær først og pluk bagefter – det letter arbejdet betydeligt, når en del af bærrerne kan plukkes på terrassen

Et veludført fornyingsarbejde giver store, flotte bær, der er nemme at plukke.

Et stort udvalg

Der findes et væld af solbærssorter til havebrug, der først og fremmest adskiller sig ved modningstidspunktet. Modningsperioden strækker sig fra de sidste uger af juli og ind i august. Ved at vælge flere sorter kan plukkearbejdet fordeles over perioden.

'Titania' modner tidligt og 'Ben Alder' senere. 'Polar' er en lav sort, der blot bliver 1 meter høj.

(F.F.)

(F.L.H.)

(A.O.)

Stikkelsbær

Ribes uva-crispa, er ikke bare stikkelsbær. Takket være et væld af forskellige sorter er der små og store, søde og sure og røde, gule og grønne stikkelsbær at vælge imellem. Nogle smager godt direkte fra busken, mens andre er bedst, når de er syltet. Hvilken sort, der er den bedste, afhænger helt af smag og behag og af det formål, man først og fremmest skal bruge sine stikkelsbær til. Samtidig er det en god ide at vælge de sunde sorter, der ikke giver problemer med svampesygdomme.

En velplejet stikkelsbærbusk er smuk i både pryd- og nyttehavede, og en opstammet stikkelsbær er en fornuftig forårsbebuder ved terrassen. Stikkelsbær springer ud meget tidligt med friskt, lysegrønt løv men venter med blomstringen, til frostrisiko er minimal. Derfor frostskaedes blomsterne så at sige aldrig, og udbyttet er sikkert hvert år.

Beskæring

Uanset hvilken sort, man vælger, er stikkelsbær nem at dyrke og stiller ikke de store krav til vækstbetingelserne.

De forynges lige som solbær årligt, men man skal være opmærksom på, at der hurtigt myldrer et væld af nye skud frem der, hvor en gammel gren skæres væk. De skud skal fjernes så hurtigt som muligt, hvis ikke stikkelsbærbusken skal blive et uigennemtrængeligt vildnis.

(F.L.H.)

Smag & behag

SORT	STØRRELSE	FARVE	EGENSKABER
'Gul Hinnomaki'	Små	Gul	
'Invicta'	Store	Grøn/gul	Tynd skræl
'Larell'	Små	Rød	Tornfri
'Rolanda'	Store	Rød	

(F.L.H.)

Cox's Orange

Rød Gråsten

James Grieve

Discovery

Rød Ingrid Marie

Pigeon

Elstar Rød

(W.B.)

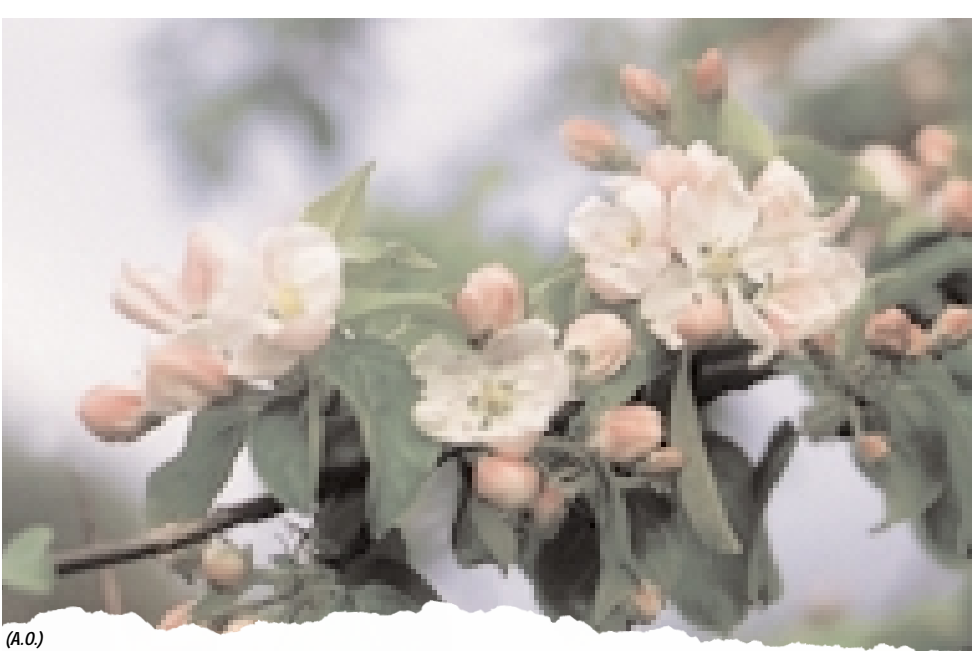
Æble

Malus domestica, hører til i enhver have. Træet er nemt at dyrke, bærer næsten altid masser af lækker frugt og er også et dejligt lille træ i haven resten af året. Ikke mindst i blomstringstiden, hvor kaskader af hvide æbleblomster fylder kronen og spreder liflige dufte.

Det danske klima er perfekt til æble dyrkning. Sommerens skiften mellem sol og regn giver æblerne saft og kraft. Smagen i de hjemmedyrkede er uforlignelig, når de spises fuldmodne direkte fra træet, men mange sorter kan tillige

gemmes og give vitamintilskud tilsat søde sommerminder langt hen på vinteren. Æbletræer er gode klatretræer, og havens småfugle ynder at holde til mellem træerne, hvor de gør et solidt indhug i de skadelige insekter.

Æbletræet skal plantes et solrigt sted i haven, for det er solen, der giver æblerne røde kinder. Plant aldrig æbletræer, hvor der før har stået et æble- eller et pæretræ. Grav et stort hul og arbejd jorden godt igennem, så rødderne får optimale vækstbetingelser. Vand godt efter plantning.

(A.O.)

Bestem selv størrelsen

Æbletræets størrelse bestemmes af grundstammen. Derfor kan man vælge træ efter omstændighederne. I de fleste haver passer et træ på en middelkraftig grundstamme, men i meget små haver kan det være en god ide at vælge en svagtvoksende grundstamme og dermed få et lille træ, der ikke sprænger rammerne. Drømmer man om et stort, frodigt æbletræ, skal man spørge efter en frøstamme, der er en kraftigtvoksende grundstamme. Hvilken grundstamme, der er mest velegnet, ved fagmanden i havecenter og planteskole. Det rigtige valg afhænger nemlig også af de lokale vækstbetingelser. På sandjord bør man for eksempel vælge et træ på en kraftigtvoksende grundstamme. Jo svagere vækst træet har, jo hurtigere begynder det at bære frugt.

(F.F.)

(A.O.)

(F.L.H.)

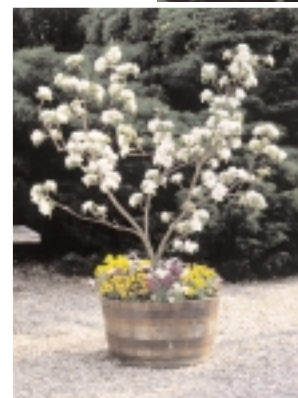
(A.O.)

(F.F.)

(F.L.H.)

Æbler på mange måder

- Plant æbletræer i græsplænen – men lad ikke græsset komme for tæt på. Det tager først af vand og næring.
- Plant æbletræer i krukker. Nye svagtvoksende typer på meget svagtvoksende grundstammer trives godt i store, flotte krukker og er charmerende på terrassen, i gårdhaven og på altanen.
- Æbletræer kan også espalieres. De kan dække en grim mur eller et gammelt hegn, eller de kan bruges som grønne rumdelere. Frugten udvikler sig flot på espalieret. Vælg svagtvoksende sorter på svagtvoksende grundstammer.
- Plant et familietræ med flere sorter podet på et træ. Så kan hele familien få sine æbleønsker opfyldt på en gang, og der er aldrig problemer med bestøvningen. Et familietræ kan strække æblesæsonen over en lang periode.

Hjerteæbler

Røde æblers røde farver udvikles af solen. Der, hvor solens stråler ikke rammer, får æblet ikke farve. Det kan udnyttes til sjove ting. Sæt selvklebende hjerter på æblerne, når de er begyndt at få størrelse men endnu ikke har udviklet farve. Mærkaterne skal sidde på æblerne helt til høst. Når de derefter tages af, har æblerne indbyggede hjerter. Det ser sødt og festligt ud.

(L.B.)

Plant flere sorter

Æble er fremmedbestøver. Det betyder, at der skal være et andet æbletræ i nærheden for at træet kan sætte frugt. Det er der som regel i et villakvarter, men vil man være på den sikre side, er det en god ide at plante to træer, der gensidigt bestøver hinanden godt. Det er ikke alle sorter, der bestøver hinanden lige godt.

Plantet sort	Bestøves af	'Aroma'	'Belle de Boskoop'	'Cox's Orange'	'Discovery'	'Filippa'	'Gråsten'	'Guldborg'	'Ildrød Pigeon'	'Ingrid Marie'	'James Grieve'	'Redfree'	'Rød Ananas'
'Aroma'				+	+	+		+	+	+	+	+	+
'Belle de Boskoop'	+			+	+	+		+	+	+	+	+	+
'Cox's Orange'	+				+	+			+	+	+	+	
'Discovery'	+			+		+		+	+	+	+	+	+
'Filippa'	+			+	+			+	+	+	+	+	+
'Gråsten'	+				+	+		+	+		+	+	+
'Guldborg'	+				+	+			+			+	+
'Ildrød Pigeon'	+			+	+	+		+		+	+	+	+
'Ingrid Marie'	+			+	+	+			+		+	+	
'James Grieve'	+			+	+	+		+	+			+	+
'Redfree'	+			+	+	+		+	+	+			+
'Rød Ananas'	+				+	+		+	+		+	+	

Vintervitaminer

Når det første æble falder til jorden af sig selv, er det tiden at plukke. Når æblerne løsnes fra træet ved et let tag, er de spisemodne. Især hvis nogle af æblerne skal gemmes, er det vigtigt, at de plukkes, frem for at de samles op. Den mindste stødplet eller skade på frugten kan være indfaldsvej for lagersygdomme, der hurtigt kan reducere et bugnende frugtlager til ingen ting. Æbler til oplagring behandles lige så forsigtigt som æg.

Æblerne opbevares bedst ved en temperatur omkring de fire grader under høj

luftfugtighed. Tremmekasser, placeret bagerst i en carport, er en god oplagring metode. Det er vigtigt, at der er luftcirkulation omkring frugten under oplagringen. Jo koldere oplagring, jo længere kan smagen bevares.

Hvis frugten ikke har fået god farve på træet, måske fordi den har siddet inde i en tæt krone, kan den soles på plænen efter høst. Metoden bruges for eksempel til at få julepigeonerne helt røde. Æblerne lægges ud i solen på et stykke fiberduk eller lignende og vendes nogle gange, til de har fået farve på alle sider.

(E.F.)

Udtynding

Et æbletræ, der bugner af frugter i udvikling, er et betagende syn. Men det er værd at lægge sig på sinde, at god frugt kræver god plads. Først i juli falder en del af frugterne af sig selv, men det kan være nødvendigt at tynde ud. Der skal være 10-15 cm mellem frugterne, for at de kan udvikle sig optimalt. Udtyndingen sker bedst, når æblerne er på størrelse med hasselnødder.

Beskæring

Æble dyrkning forudsætter ikke et møjsommeligt arbejde med beskæresaksen. Men beskæring kan være med til at lette plukkearbejdet og højne frugtkvaliteten.

Da æbletræet er meget tolerant overfor beskæring, er det svært at gøre noget forkert, og man kan faktisk beskære hele året, selv om det er klogt at afholde sig fra det i blomstringsperioden, hvor man nemt kommer til at rive blomsterne af.

Et nyplanted to-årigt træ beskæres efter plantningen. Alle skud kortes af med en trediedel af skuddenes længde. Først når træet er kommet godt i bæring, skal det beskæres igen.

Den beskæring skal sikre lys og luft til frugtudviklingen. Det betyder, at tætsiddende grene og grene der krydser hinanden fjernes, ligesom syge og døde grene altid fjernes. Det er en gylden beskæreregel, at grenene altid fjernes ved basis.

'Aroma'

(F.F)

'Cox's Orange'

(A.O)

Gode sorter til haven

'Aroma' giver store, røde æbler med en fin smag. Modner fra september. Træet er sundt og vokser middelkraftigt.

'Belle de Boskoop' giver store, grove æbler, der egner sig godt som madæbler. Modner fra november. Træet er kraftigtvoksende og meget smukt.

'Cox's Orange' giver små, orangerøde æbler med en meget fin smag. Modner fra oktober. Træet vokser middelkraftigt men kan være lidt sart.

'Discovery' giver mellemstore, lysende røde æbler med fin smag. Modner fra august og egner sig ikke til lagring. Træet er meget svagt voksende.

'Filippa' giver saftige grønne æbler med rosa kind, der har en fin og saftig smag. Modner fra oktober. Træet er meget sundt og vokser middelkraftigt men egner sig ikke til espaliering.

'Gråsten' giver fine gule æbler med mere eller mindre rødstrøbet, solside. Smagen er sød og aromatisk, og æblet dejligt saftigt. Modner fra september. Træet har kraftig vækst og er et smukt prydt træ.

'Guldborg' giver små, gule frugter med røde striber, og har en meget fin smag. Modner i september og egner sig ikke til lagring. Træet vokser middelkraftigt.

'Ildrød Pigeon' giver små lysende røde æbler med en fin, krydret smag. Modner fra oktober. Træet vokser middelkraftigt.

'Ingrid Marie' giver mellemstore, røde æbler med en dejlig frisk æblesmag. Modner fra oktober. Træet vokser middelkraftigt.

'James Grieve' giver mellemstore, gulgrønne æbler med rødlig solside. Æblerne er både saftige og aromatiske. Modner fra september. Træet er svagt voksende.

'Redfree' giver middelstore, faste, røde æbler med god smag. Modner fra september. Sorten udmærker sig ved at være meget modstandsdygtigt overfor skurv. Træet vokser middelkraftigt.

'Rød Ananas' giver små, runde æbler med lysende røde kinder og en dejlig sød smag. Modner fra september og egner sig ikke til lagring. Træet er sundt og svagt voksende.

'Rød Pigeon'

(A.O)

'Filippa'

(FL.H)

'Belle de Boskoop'

(A.O)

De sure og de søde

Der er ikke meget så betagende som et kirsebærtræ i fuldt flor. Helt dækket af fruglette blomster kan træet være. Kirsebærtræet er lige så meget til pynt som til nytte og kan sagtens indgå som et element i prydhaven.

Faktisk er kirsebær to vidt forskellige ting. Surkirsebær, *Prunus cerasus*, og sødkirsebær, der også kaldes moreller, *Prunus avium*, er to forskellige plantearter. De bærer begge kirsebær, men bærrenes egenskaber er forskellige, og det samme gælder træernes.

Mens sødkirsebærtræet kan blive et ganske stort træ på 15-20 meter, er surkirsebærtræer kun 5-7 meter høje og dermed nemmere at få plads til i en lille have. Det er dog muligt at få sødkirsebær, der er podet på en svagtvoksende grundstamme. Det betyder, at træerne vokser langsommere og ikke bliver ret store.

Mens sødkirsebær først og fremmest spises, som de er, helst lige fra træet, må surkirsebærrene en tur gennem køkkenregionerne, før de kan nydes. Men som syltetøj, saft og kirsebærsovs er de uforlignelige.

(A.O.)

(A.O.)

Surkirsebær

Prunus cerasus, er et dekorativt, lille træ. Det er vel-formet fra naturens hånd og bør beskæres så lidt som muligt. Det kan eventuelt espalieres på en nord- eller østvendt mur. Det klæder huset smukt på, og bærrene modner godt nær muren.

Fuglene synes, at de sure kirsebær er et nummer for beske, så der er ikke behov for netdækning. Desuden er surkirsebærssorterne selvbestøvende, så der er stort set altid et imponerende udbytte på træerne uanset sorten. 'Skyggemorel' giver masser af store, mørkerøde frugter, der modner i første halvdel af august.

'Stevnsbær' giver forholdsvis små, men meget smukt farvede bær, der giver en flot saft. Bærrene modner midt i august.

Sødkirsebær

Prunus avium, er lige som surkirsebær lette at dyrke i de fleste haver. Træet beskæres så lidt som muligt, da de sår, der opstår ved beskæring, kan være indfaldsvej for forskellige sygdomme. Fuglene holder usigeligt meget af sødkirsebær. Heldigvis er udbyttet normalt stort nok til både mennesker og fugle, men kniber det med lysten til at dele, kan det betale sig at netdække dele af træet i modningsperioden. Afhængigt af sorten kan der plukkes sødkirsebær fra midt i juli til midt i august.

(FL.H.)

Bestøvning

Der findes et væld af forskellige sorter af sødkirsebær med lige så mange forskellige egenskaber. Modningstidspunkterne varierer, nogle bliver gule andre røde, nogle små nogle store. Når man vælger træ, må det selvfølgelig tages med i betragtning, men samtidig må man huske på, at mange sorter er fremmedbestøvere. Det betyder, at der skal være et andet kirsebærtræ af en anden sort i nærheden, for at træet giver frugt. Det er ikke alle sorter, der bestøver hinanden, og derfor kan det være lidt af et puslespil at vælge kirsebærssort til haven.

Bliver opgaven for vanskelig, findes der dog et par nyere sorter som er selvbestøvende. Det gælder for eksempel, 'Stella', 'Lapins' og 'Sunburst'.

(A.O.)

Plantet sort	Bestøves af	'Early Rivers'	'Lapins'	'Merton Glory'	'Stella'	'Sunburst'
'Early Rivers', små, røde bær, der modner tidligt			+	+	+	+
'Lapins', store, røde bær, der modner midt i sæsonen		+		+	+	+
'Merton Glory', små, rødgule bær, der modner sent			+		+	+
'Stella' store, røde bær, der modner midt i sæsonen		+	+	+		+
'Sunburst', meget store, røde bær, der modner sent		+	+	+	+	

Blomme

Prunus domestica, kan have forskellig form, farve og smag afhængigt af sorten, men fælles for dem alle er, at de er bedst, når de høstes fuldmodne fra træet og spises med det samme. Et blommetræ i haven giver som regel blomster nok til adskillige mavepiner.

Blommetræet er et smukt lille træ på 5-10 meter, der er ganske uimodståeligt i blomstringsperioden. Hvor stort træet bliver, afhænger af grundstammen. Hvis pladsen er begrænset, betaler det sig at spørge efter et blommetræ på svagt voksende grundstamme. Træet vokser kraftigst i starten og bærer normalt de første frugter, når det er fem år gammelt.

Blommetræet er nemt at dyrke og trives fint i de fleste haver, hvor der er en lille smule læ. Fuld sol er en forudsætning for, at frugterne udvikler sig godt.

Et blommetræ udvikler sig mest harmonisk, hvis man undlader beskæring. Er det nødvendigt at beskære træet, må det ske umiddelbart efter høst. Da lider træet mindst under indgrebet.

'Jubilæum' (FL.H.)

Frugtudtynding

De fleste blommesorter er selvbestøvende, men enkelte er fremmedbestøvere, der kræver en anden blommesort i nærheden for at sætte frugt. De fremmedbestøvende kan bestøves af alle andre blommesorter.

Normalt lykkes bestøvningen så godt, at blommetræet sætter alt for mange frugter. Mange flere end det kan nå at udvikle. Derfor er det nødvendigt at tynde ud i frugterne, selv om det kan være svært at få over sit hjerte. En tommelfingerregel siger, at der skal være 5-8 cm mellem frugterne. Frugtudtyndingen bør ske, når blomsterne er på størrelse med ærter. Det kan være nødvendigt at fjerne op til 3/4 af de ansatte frugter, men det lønner sig i sidste ende.

'Althans Reine Claude' (FL.H.)

De blå, de røde og de gule

'Althans Reine Claude' får store, saftige, blårøde blomster, der modner først i september. Fremmedbestøver.

'Grøn Reine Claude' får små, runde, gulgrønne frugter, der modner i september. Fremmedbestøver.

'Italiensk Sveske' får ovale, blå blomster, der modner september-oktober. Fremmedbestøver.

'Jubilæum' får store, rødgule blomster, der modner midt i september. Fremmedbestøver.

'Kirkes' får store, runde, blå blomster, der modner midt i august. Fremmedbestøver.

'Opal' får middelstore, blårøde blomster, der modner midt i august. Selvbestøvende og meget frugtbar.

'Oullins Reine Claude' får store, gulgrønne blomster, der modner først i september. Selvbestøvende.

'Rivers Early Prolific' får små, blå blomster, der modner først i august. Fremmedbestøver.

'Victoria' får ovale, rødorange blomster, der modner midt i september. Selvbestøvende.

'Oullins Reine Claude' (FL.H.)

'Victoria' (FL.H.)

'Rivers Early Prolific' (FL.H.)

Storfrugtet mirabel

Prunus domestica ssp. syriaca, er en lidt overset frugtart til havebrug, formentlig fordi mirabel normalt forbindes med de frøplanter, der anvendes i læhegn. Frøplanterne giver små, kedelige frugter, men sorter af storfrugtet mirabel bærer lækre, små blomster, der nok er værd at kunne plukke i haven, før de gængse blommesorter begynder at modne. Samtidig er træet et pænt og robust lille træ, der trives de fleste steder og ikke stiller de store krav til pasning. Mirabel kan også plantes som hæk eller hegn, da den udmærket tåler klipning.

'Magda Jensen' (FL.H.)

Tre gode sorter

Mirabel er fremmedbestøver men kan sagtens bestøves af de frøplanter, der findes rundt om i levende hegn. Derfor er bestøvning sjældent et problem.

'Carlsen Skiødt' giver store, skinnende mørkerøde frugter.

'First' giver store, gule frugter.

'Magda Jensen' giver middelstore, mørkerøde frugter

(FL.H.)

Pære

Pyrus communis, er et taknemmeligt frugtræ at dyrke i haven. Det er smukt, når det fyldes af blomster i foråret og mindst lige så dejligt, når det bugner af frugt. Det får flotte farver i høst, og træet er i sig selv skulpturelt, når de nøgne grene strækker sig mod vinterhimlen. Og alle ved vel, at pæretræer er eminente klatretræer.

(F.F.)

Et pæretræ bliver ganske stort, men er pladsen trang, er der alligevel alle muligheder for at dyrke pærer. Pæretræet egner sig særdeles godt til espaliering og kvitterer for den ekstra omsorg med pærer af ekstra fin kvalitet. Et espalier kan have mange former, og det kan både placeres nær husmuren eller fritstående i haven, hvor det kan danne fine, grønne vægge, der let og elegant deler haven op i rum.

Et fodhegn dannet af pæreespalier er en spændende ide. Eller hvad med en buegang skabt af pæretræer. Det er kun fantasien, der sætter grænser for mulighederne.

Dannes espalieret op ad en sydmur, skal man være opmærksom på risikoen for frost på de første solrige forårsdage. Solens stråler og varmen fra muren lokker blomsterne i gang tidligt, og dermed risikerer de at blive skadet i de efterfølgende kolde nætter.

(F.F.)

(F.F.)

Bestøvning

Pæretræer er fremmedbestøvere. Det betyder, at der skal være et andet pæretræ, der blomstrer samtidigt i nabolaget, for at træet kan sætte frugt. Hvis naboen ikke har et pæretræ, og der ikke er plads til flere træer i haven, kan problemet klares ved at hænge en spand med afskårne grene fra et andet blomstrende pæretræ op i kronen.

Frugt-udtynding

Mange pæretræer sætter flere frugter end godt er, og det går ud over kvaliteten. Løsningen på problemet er frugtudynding. Sidst i juni eller først i juli foretager træet selv en udynding. Der kan falde mange frugter ved den lejlighed, men ofte er der stadig for mange. Der skal være 10-20 cm mellem de frugter, der skal udvikle sig. Resten må fjernes med hård hånd, før pærerne for alvor begynder at vokse.

De bedste sorter

'Clara Frijs' har middelkraftig vækst og er som regel meget frugtbar. Velegnet til espalier. Lækre gulgrønne pærer med glat skal og sprødt, sødt og saftigt frugtkød. Frugten modner i september-oktober.

'Clapps Favorite' har kraftig vækst og bliver et stort, opret træ. Store, saftige, velsmagende frugter, der modner i august-september.

'Coloree de Juillet' har svag vækst og egner sig godt til espalier. Mellemstore frugter, der især smager godt, når de spises direkte fra træet. Modner allerede i juli. Meget let at dyrke.

'Conference' har middelkraftig vækst og en overvældende frugtbarhed. Kan espalieres. Frugterne er aflange med ru skræl og god smag i det søde og saftige frugtkød. Modner fra oktober. Meget let at dyrke.

'Doyenne de Comice' har en kraftig vækst men giver sjældent et stort udbytte. Til gengæld er frugtkvaliteten meget fin. Store, kønne pærer, der er både søde og saftige og har en meget fin aroma. Modner fra oktober.

'Grev Moltke' har en middelkraftig vækst og er ganske frugtbar. Træet egner sig til espalier men kan ikke bruges som bestøversort for andre pæretræer. De mellemstore, ovale frugter er søde og saftige men lidt grynede. De er rigtig gode til syltning og henkogning. Modner i september-oktober. Meget let at dyrke.

'Gråpære' har kraftig vækst og udvikler sig til et stort smukt træ, der giver masser af frugt. Kan ikke anvendes som bestøversort for andre pæresorter. Frugterne er små og saftige med en sød, lidt krydret smag. Modner i september-oktober. Meget let at dyrke.

'Herrepære' har en meget kraftig vækst og giver et ret stort udbytte. Træet kan espalieres. Frugterne er middelstore og velformede. De har en sød og aromatisk smag og et lækkert, saftigt frugtkød. Modner september-oktober. Meget let at dyrke.

'Pierre Corneille' har en ret svag vækst og egner sig godt til espaliering. Det bærer masser af mellemstore, glatte pærer, der har en god, syrlig-sød smag og en krydret aroma. Modner oktober-november. Meget let at dyrke.

'Clapps Favorite'

(FL.H.)

(A.O.)

'Gråpære'

(F.F.)

Pærer på flaske

Det er en gammel spøg at lade en pære vokse sig stor inden i en flaske. Det kræver lidt behændighed, men når det lykkes, er grundlaget skabt for den lækreste pæresnaps. Pærer med god aroma som 'Doyenne de Comice' og 'Grev Moltke' giver den bedste snaps. Derudover skal der bruges en flaske med stor åbning. Så snart man kan se, at pærerne er begyndt at udvikle sig, bøjes en grenspids med én pære ned i flasken. Det svære er at fastgøre flasken, så det ikke kan regne ind i den. Men det er vigtigt, ellers kommer der algevækst i flasken. Dernæst er der kun tilbage at vente til flaskepæren er moden. Den plukkes forsigtigt, hældes over med snaps og gemmes et års tid, før den nydes.

(F.F.)

Clara Frijs

Comice

Grev Moltke

Conference

Pierre Corneille

Herrepære

Kunst på væggen

Et espalier kan have mange forskellige former. Den mest almindelige er vist som nr. 1, og det er den metode, der er beskrevet i teksten. Det er også den, der er nemmest at gå til for begynderen.

1.

2.

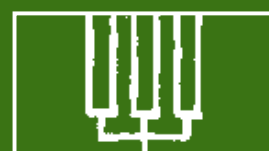
3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

(P.P.H.)

Kunsten at espaliere

Planteskoler og havecentre har pæretræer, der er forberedt til espalierdyrkning.

Lav først den ramme, træet skal vokse op ad. Træstolper med kraftig ståltråd imellem eller armeringsnet er gode materialer. Skal træet espalieres ved en mur, må det aldrig komme så tæt på, at det rører muren.

- Første år klippes træets topskud i cirka 40 centimeters højde. Træet reagerer ved at sætte nye sideskud. Denne første beskæring er ofte foretaget i planteskolen.
- To velplacerede skud bøjes ud til hver side, og et tredje fortsætter væksten opad til næste etage.
- Der gentages proceduren det kommende år.
- Når træet har nået sluthøjde, klippes toppen kort og godt.
- Sidegrenene hæftes til espalieret i takt med, at de vokser.
- Lodrette skud fra sidegrenene beskæres til 20-30 cm. Det er dem, der bærer frugt.

Beskæring

Et fritstående pæretræ har fra naturens hånd en smuk og harmonisk opbygning. Beskæring går derfor først og fremmest ud på at begrænse træets omfang, hvis forholdene kræver det, og på at lukke lys og luft ind i kronen på ældre, tætte træer. Unødigt beskæring bør undgås, da pæretræer reagerer på beskæring ved at danne et mylder af nye skud. Og så kan man hurtigt opnå den modsatte effekt.

Et nyplantede to-årigt træ bør beskæres efter plantningen. Alle skud kortes af med en trediedel af skuddenes længde. Derefter overlades træet til sig selv, indtil det er kommet godt i bæring.

Først da er det tiden at begynde at tænke på egentlig beskæring. Først og fremmest for at sikre lys og luft til frugtudviklingen. Det betyder, at meget tætsiddende grene fjernes, og grene der vokser på tværs gennem kronen samt syge og døde grene. Fjern så vidt muligt altid grenene ved basis.

Pære kan i princippet beskæres hele året men undgå indgreb i blomstringstiden, da alt for mange blomster falder af, når de afskårne grene trækkes ud af kronen.

(A.O.)

Frugt & Bær

*Dette er et inspirationskatalog.
Der tages forbehold for, at ikke alle planteskoler og
havecentre har samtlige sorter i dette Frugt & Bærkatalog,
ligesom andre arter og sorter kan findes på de forskellige salgssteder.*